

06.03.18

Innspill til jordbruksforhandlinger 2018

Sabima ønsker at landbruket skal ta eierskap til løsningene for den akutte naturkrisen vi står ovenfor. Naturmangfoldet i kulturlandskapet går tapt, og det må handles. Sabima ønsker at det satses på virkemidler for å få til en naturvennlig avtale med regjeringen som også sikrer lønnsomhet for bonden.

25 % av artene våre er i kulturlandskapet. Vi kan ikke bare verne oss til dette mangfoldet, det ivaretas også gjennom bruk og skjøtsel, gjennom matproduksjon. Med kulturlandskap menes ikke monokultur, men mer artsrik og mer tradisjonelt skjøtta mark, som slåttemark og naturbeitemarker. Dette kalles også «semi-naturlige» naturtyper, ettersom de ikke er preget av pløying/jordbearbeiding, eller sprøyting.

I jordbruksmeldinga er et av delmålene under hovedmålet «bærekraftig landbruk» å sikre «kulturlandskapet og naturmangfoldet». Dette delmålet har svak måloppnåelse når landbrukspolitikken gir oss færre gårdsbruk. Gjengroing, effektivisering og spesielt gjødsling og endret beitepraksis endrer leveområdene for viktige arter. Strukturendringene bidrar til at vi mister et stort antall sopper, insekter, deriblant ville pollinatorer og karplanter. I tillegg sliter fugler som vipe, storspove, sanglerke, stær og gulspurv. Fugler er viktige indikatorer på miljøtilstand, og nedgang i bestandene tyder på nedgang i produksjonen av miljøgoder generelt. Totalt er 565 arter truet i kulturlandskapet

Sabima er også opptatt av virkemidler for kantvegetasjon og restarealer inne i landbruksarealene som må driftes som levested for mange arter. Vi er også opptatt av gode vannmiljø. Tiltak for å hindre erosjon og avrenning må sees i sammenheng med ivaretagelse av leveområder for artsmangfoldet vårt.

Sabima mener også at økologisk landbruk har en viktig spydspiss-funksjon for en matproduksjon som er i samspill med det biologiske mangfoldet og økosystemene. Vi mener videre at landbruket med fordel kan nyansere sitt syn på skogbruket og ikke kun løpe skognæringens ærend, men ha en mer helhetlig og miljøvennlig inngang på forvaltning av denne biologiske ressursen.

Sabima mener biologisk mangfold og tiltak som tar vare på pollinatorer og karplanter burde løftes fram som en egen satsing. Bønder skal redde biene, slik de er ferd med å redde klima gjennom 100 løsninger.

Tap av naturmangfold, er ved siden av klimakrisen, den mest akutte utfordringen verden må løse. Kampen for å redde klima deles med mange andre sektorer. Å redde artsmangfoldet er både landbrukets ansvar og mulighet.

Variert bruksstruktur og riktig skjøtsel

Foruten ordningen med utvalgte kulturlandskap som er av helt avgjørende betydning for å ivareta viktige leveområder, ligger mulighetene for den enkelte bonde å ta vare på artsmangfoldet i SMIL- og RMP- midlene. Vi mener biologisk mangfold ikke er en tilstrekkelig prioritert satsing innenfor disse virkemidlene. For RMP-midlene er det fylkesmannen som gjør prioriteringer og biomangfold-tiltak innen SMIL-midlene konkurrerer med mange andre viktige mål. Det blir for tilfeldig. Og ofte blir ressurskrevende innsats ikke kompensert i tilstrekkelig grad, slik at mange bønder dropper å søke.

Utjevning av inntekt er et nødvendig utgangspunkt for å en variert bruksstruktur. Gårdsbruk med mindre areal, lavere avling, og tilpassa størrelser på besetninger etter naturgrunnlaget, - og som benytter naturbeiter og utmarksbeiter i nære heimehei- og seterområder må også sikres lønnsomhet. Dette innebærer at det også kompenseres for skjøtsel av tungdrevent areal og lavere avling som resultat av tradisjonelle metoder og ikke-gjødsel mark.

Vi ser med bekymring på at besetninger av drøvtyggere bli større og større fordi disse gir et altfor stort beitetrykk og uheldig gjødselvirkning på naturbeitemark med et rikt artsmangfold. Ofte er fem kviger nok for å holde et mindre areal med artsrik beitemark i hevd, og lavere dyretall må derfor gjøres lønnsomt for bonden. Det er viktig at det fortsatt er økonomisk forsvarlig å ha besetninger som er tilpasset ressursgrunnlaget, og det må gjøres mer lønnsomt å satse på gamle husdyraser – som ofte både har beitemønstre og vekt/marktrykk som er gunstigere for naturmangfoldet.

Økologisk landbruk

Høsten 2017 ble det publisert forskning som viser at det i en rekke tyske verneområder er 75 prosent færre insekter enn for 25 år siden. Intensivt drevet jordbruksareal med bruk av sprøytemidler er ikke bra for insektlivet, og vi trenger at deler av landbruket kan vise vei uten bruk av plantevernmidler og kunstgjødsel.

Mange studier viser at det biologiske mangfoldet er større der det drives økologisk jordbruk. Dette gjelder mikrolivet i jordsmonnet og naturen rundt. Tilskudd til økologisk landbruk må gjenspeile den viktigheten som forskningen viser at dette landbruket har for biologisk mangfold.

Landbruket kan med fordel samle tiltak for det biologiske mangfoldet i en egen satsing som de har gjort med klima. **Vi ønsker at landbruket spiller inn i sitt krav at:**

- Tilskudd til økologisk landbruk skal premiere drift som styrker biologisk mangfold. Det innebærer drift som blant annet har et variert vekstskifte, med stor andel av flerårige vekster og ulike arter sammen. Samarbeid på tvers av gårdsbruk for disse formål bør premieres. Det innebærer også større andel kantsoner, samt permanente beiter og slåttemark uten tilførsel av nitrogen. Det innebærer også agronomisk praksis med mindre jordbearbeiding.
- Ordningen med utvalgte kulturlandskap utvides fra dagens 32 til 100 områder, med delt finansiering mellom LUF og Klima- og miljødepartementet.
- Tilskuddsordningene for dyr på beite må være differensieres slik at man får mer støtte for de første dyrene og mindre for påfølgende dyr, for å sikre en spredning i beitedyr over hele landet.
- Tilskudd til beiting i ekstensive, artsrike arealer bør økes/ premieres, og innebærer beiting i trua kulturavhengige naturtyper som naturbeiter, slåttemark, kystlynghei, skogsbeiter,

hamnehager, strandenger mm. Det bør generelt stimuleres til økt beiting i utmarka og utnyttelse av lokale, nærliggende skogs- og fjellbeiter. Spesielt er det ønskelig med økt støtte til storfe- og geiteproduksjon som baserer seg på ekstensive utmarksressurser, da disse hindrer/reverserer gjengroingen.

- Tilskuddene til tradisjonelle og bevaringsverdige husdyrraser økes.
- Tilskuddene må innrettes etter arealstørrelse og ikke produksjonsstørrelse, for å sikre et spredt jordbruk som tar vare på kulturlandskapet i hele landet
- Midlene til SMIL må økes med 60 millioner og RMP med 15 millioner for å sikre det biologiske mangfoldet, hindre forurensing og ta vare på kulturlandskapet. Begge ordningene må målrettes mest mulig konkret mot viktige miljøverdier.
- Prisedskrivningen omfordeler slik at tilskudd til kraftfôr heller går til å styrke beitebruken.
- For spesielt energikrevende produksjoner, som melkeproduksjon, bør det gis støtte til produksjon av lokalt kraftfôr, som åkerbønne mm som kan erstatte kraftfôr basert på importert soya.
- Det opprettes en ny ordning med «driftsvansketilskudd i vanskelig terreng» til skjøtsel og drift av ugjødsla og upløyde områder som slåttemark, høstingsskoger og naturbeitemark.

Vannmiljø

Miljøkartleggingen som lå til grunn for de regionale vannforvaltningsplanene viser at avrenning fra landbruk er en av de viktigste grunnene til at mange norske elver, innsjøer og kystvann har dårlig miljøtilstand. Det betyr at dagens virkemiddelbruk for å redusere landbrukets belastning på vannmiljøet ikke er tilstrekkelig.

Mange av vannforekomstene er kraftig påvirket- og har en status som er langt fra miljømålene, slik at det vil kreves stor innsats. På oppdrag fra myndighetene sammenstilte NIBIO i 2015 synergieffektene for fellessatsing på vann-, luftforurensnings- og klimatiltak i jordbruket i **Miljøvirkemiddelrapporten**. I rapporten er også agronomiske og produksjonsmessige effekter belyst, og det er gitt en vurdering av effekt for biologisk mangfold og andre miljøverdier.

Sabima ønsker at moderne landbruk skal drives på en måte som ikke ødelegger miljøet rundt seg. Vi ønsker at landbruket retter mer oppmerksomhet mot tiltak som løfter det biologiske mangfoldet *samtidig* som det sikrer mindre erosjon og avrenning. Flere tiltak som er bra for vannmiljøet har også agronomiske fordeler – som å ta i bruk fangvekster, grønngjødsle og andre tiltak som øker andelen organisk material i jorden på åkrer som har vært rammet av ensidig korndyrking over lang tid. Det skal for eksempel legges fram en pollinatorstrategi denne våren, og flere tiltak som finansieres over RMP kan gi mindre avrenning og, i tillegg, skape bedre biotoper for insekter og fugler. En kantvegetasjon med et rikere artsmangfold, med for eksempel flere kløverarter, gir flere pollinatorer som igjen gagnar landbruket. Samtidig vil artsrik kantvegetasjon gi flere predatorer som tar skadedyr. Og så er kantsonene ikke minst også viktige for å hindre avrenning av næringsstoffer.

Skog

Sabima mener skognæringas hovedbudskap som et 100 prosent uproblematisk klimatiltak må nyanseres. Beregninger rundt skog og klima er krevende, og vi anbefaler en mer forsiktig tilnærming enn den bastante holdningen som er i næringen i dag. Mange av de foreslåtte tiltak rammer det biologiske mangfoldet og utsetter økosystemene våre for fare.

Subsidiering av hogst i områder det tidligere har vært drevet lite skogbruk i, gjennom bygging av nye skogsbilveier og støtte til drift i bratt og vanskelig tilgjengelig terreng, vil være negativt for biologisk mangfold. Likeledes har planting av fremmede treslag (inkludert norsk gran i områder der den ikke forekommer naturlig) en sterkt negativ effekt på artsmangfoldet. Gjødsling av skog er negativt for jordbunnsflora- og fauna, og svekker skogens evne til å lagre karbon i den boreale skogsjorda – som er et av verdens største karbonlagre. Likeså er tettere planting ugunstig for biologisk mangfold og har tvilsom klimaeffekt.

Det er mye som tyder på at økt lagring av karbon i skogøkosystemene vil sammenfalle med lengre omløpstad, lukket hogst, ungsogspleie som legger til rette for sjiktet skog, og skogvern – tiltak som også er bra for biologisk mangfold. Tiltak som tilgodeser begge miljøtemaer bør det satses mer på, og tilskuddsordninger må innrettes mot dette. Svært mange rødlistearter finnes i skog, og en mer naturvennlig skogforvaltning er avgjørende for å stanse tapet av biomangfold og øke skognæringens og landbrukets omdømme.

Vi mener at

- Tilskudd til bygging av nye skogsbilveier og drift i bratt og vanskelig terreng må avvikles.
- Tilskudd til planting av fremmede treslag må avvikles, og bruk av utenlandske treslag må forbys.
- Tilskudd til gjødsling av skog og tettere planting må avvikles.
- Tilskuddsordninger i skogbruket må vris i retning av tiltak som er bra for både biologisk mangfold og klima, som lengre omløpstad, lukket hogst og ungsogspleie som legger til rette for sjiktet skog.

Myr

Av landbrukets klimautslipp er utslippene fra dyrket myr blant de største – et omfang nesten like stort som fra drøvtyggere. Minst en tredel av myrarealet i lavlandet er ødelagt de siste hundre år. Et vesentlig bidrag fra landbruket for å redusere klimautslippene vil derfor være å bedre forvaltningen av myr og tidligere dyrket myr. Landbruket må gå i bresjen for å redusere utslipp fra tidligere dyrket myr, blant annet ved å vurdere om mislykkede oppdyrkingsprosjekter bør avvikles og i stedet restaureres tilbake til naturlige våtmarker. Motstanden mot forbudet mot nydyrking av myr må også legges bort. Den negative klimaeffekten er så stor at slik nydyrking ikke kan aksepteres

Vi mener at

- Nydyrking av all myr, både «dyp» og «grunn», må forbys.
- Mislykkede nydyrkingsarealer må tilbakeføres til naturlige våtmarker.
- Utslipp fra dyrking av tidligere myr må reduseres.